

Пані Боварі (стислий переказ)

Гюстав Флобер

ЧАСТИНА ПЕРША

Шарль Боварі виріс у небагатій родині. Його батько, колишній військовий фельдшер, після невдач у службі й господарстві оселився в селі, а мати всі надії покладала на сина. Спочатку Шарль навчався в руанському колегі, а згодом почав студіювати медицину. Навчання давалося йому важко. Перший іспит він провалив, але, взявшись за науку вдруге, все-таки здобув звання санітарного лікаря.

Мати влаштувала йому практику в містечку Тост і сама знайшла дружину — значно старшу за нього вдову, яка мала пристойний річний дохід. Шлюб не приніс Шарлеві свободи: дружина контролювала його гроші, одяг і поведінку.

Одного разу Шарля викликали на ферму Берто до фермера Руо, який зламав ногу. Там лікар познайомився з його дочкою Еммою. Дівчина здобула освіту в монастирі, була вродлива й зовсім не схожа на звичайних селянок. Шарль став навідуватися на ферму значно частіше, ніж того вимагало лікування. Його дружина почала ревнувати й домоглася обіцянки, що чоловік більше не їздитиме до Руо.

Незабаром дружина Шарля несподівано померла. Після жалоби лікар знову почав бувати на фермі, дедалі більше захоплювався Еммою і зрештою попросив її руки. Відгулявши велике сільське весілля, молодята оселилися в Тості.

Шарль був безмежно щасливий. Він палко кохав дружину, поспішав до неї після роботи й не міг уявити кращого життя. Емма ж дуже швидко відчула розчарування.

Ще в монастирі вона багато читала романів про незвичайне кохання, пристрасних героїв, далекі краї й розкішне життя. Емма мріяла пережити такі самі сильні почуття й була переконана, що шлюб принесе їй омріяне щастя. Шарль виявився добрим, відданим і працьовитим, але зовсім не схожим на героїв її книжок. Він не мав великих амбіцій, не вмів цікаво розмовляти і був цілком задоволений своїм простим життям. Що щасливішим почувався Шарль, то сильніше Емма віддалялася від нього.

Стосунки Емми зі свекрухою теж не склалися. Пані Боварі-старшу дратували невістчині великопанські звички, а Емма відповідала їй прихованою неприязню.

Переломним моментом стала поїздка подружжя до маєтку маркіза д'Андервільє, якого колись лікував Шарль. Там відбувався розкішний бал. Емма побачила аристократів, коштовності, вишукані страви, почула музику й танцювала вальс із віконтом. На кілька годин вона ніби потрапила до світу зі своїх улюблених романів.

Повернення до Тоста після цього стало особливо болісним. Емма постійно згадувала бал, купила план Парижа, читала модні журнали, стежила за театральними виставами й уявляла столичне життя. Провінційне існування здавалося їй ще нуднішим.

Шарль тим часом сумлінно лікував пацієнтів і поступово здобував добру репутацію. Еммі хотілося, щоб чоловік став знаменитим і щоб прізвище Боварі знала вся Франція, але Шарль не мав такого честолюбства.

Емма все більше втрачала інтерес до життя. Вона занедбала музику, читання і домашні справи, стала вередливою, блідою, скаржилася на серцебиття та погане самопочуття. Шарль вирішив, що дружині шкодить місцевий клімат, і заради неї погодився залишити Тост, хоча його практика саме почала приносити добрі прибутки.

Подружжя вирішило переїхати до Йонвіля неподалік Руана. На той час Емма була вагітна.

ЧАСТИНА ДРУГА

Йонвіль-л'Аббеї був маленьким провінційним містечком із церквою, ринком, аптекою і трактиром "Золотий лев". Одним із найпомітніших місцевих жителів був аптекар Оме — балакучий прихильник науки й прогресу. Саме він одним із перших познайомився з родиною Боварі.

Під час першого обіду в "Золотому леві" Емма зустріла молодого помічника нотаріуса Леона Дюпюї. Леон любив книжки, музику й мрії та так само нудьгував у провінції. Він і Емма відразу відчували духовну спорідненість.

Незабаром Емма народила доньку. Вона хотіла хлопчика, але змирилася з народженням дівчинки і назвала її Бертою — на згадку про ім'я, почуте колись на аристократичному балу. Дитину віддали годувальниці.

Життя в Йонвілі швидко стало таким самим одноманітним, як і в Тості. Єдиною розрадою Емми було товариство Леона. Вони обмінювалися книжками й романсами, говорили про музику та мистецтво. Леон закохався в Емму, але вважав її недосяжною і не наважувався освідчитися. Емма теж кохала його, проте пишалася тим, що залишається вірною дружиною.

Внутрішня боротьба робила її ще нещаснішою. Шарль дратував її дедалі сильніше, а приховувати власні почуття було важко. Не бачачи надії на взаємність, Леон вирішив поїхати до Парижа продовжувати навчання.

Після його від'їзду Емма впала в меланхолію. Вона переконувала себе, що втратила можливість бути щасливою, переживала нервові напади й навіть тяжко захворіла. Шарль турбувався про дружину, але не розумів справжньої причини її стану.

Через деякий час у житті Емми з'явився Родольф Буланже — заможний землевласник, який привіз свого конюха до Шарля. Родольф був досвідченим у любовних пригодах і відразу помітив, що красива дружина лікаря нудьгує та мріє про пристрасть. Він вирішив зробити її своєю коханкою.

Зручна нагода випала під час сільськогосподарської виставки. Поки навколо вручали нагороди й виголошували промови, Родольф говорив Еммі про самотність, спорідненість душ і кохання, яке нібито сильніше за суспільні правила.

Після виставки він навмисно довго не з'являвся, розпалюючи її нетерпіння. Через

півтора місяця Родольф запросив Емму на кінну прогулянку. Шарль, вважаючи це корисним для здоров'я дружини, сам підтримав пропозицію. Під час прогулянки Емма стала коханкою Родольфа.

Вона була захоплена: їй здавалося, що нарешті здійснилася мрія про справжню романтичну пристрасть. Спочатку Емма потай приходила до Родольфа, а згодом він почав зустрічатися з нею в саду біля будинку Боварі.

Родольф ставився до цього зв'язку значно простіше. Коли переконався в Емминому коханні, його захоплення поступово охоллоло. Для неї ж роман ставав дедалі важливішим.

Несподівано Емма зробила спробу повернутися до чоловіка. Аптекарь Оме прочитав про новий метод лікування викривленої стопи й переконав Шарля провести операцію конюхові Іполиту. Емма підтримала цю ідею: вона мріяла, що успіх зробить чоловіка відомим лікарем, і тоді вона зможе поважати й кохати його.

Операцію провели, і спочатку всі раділи. Але через кілька днів у нозі Іполита почалася гангрена. Викликаний досвідчений лікар заявив, що врятувати хворого можна лише ампутацією.

Шарль був приголомшений невдачею. Емма ж остаточно втратила до нього повагу. Їй стало нестерпно згадувати, що вона могла повірити в його здібності. Вона знову віддалася коханню до Родольфа і стала ще сильніше ненавидіти чоловіка.

Емма купувала коханцеві дорогі подарунки у торговця Лере, прикрашала себе й кімнату перед побаченнями та дедалі більше жила у світі таємного роману. Після чергової сварки зі свекрухою вона почала благати Родольфа втекти разом із нею. Той під впливом моменту погодився.

Емма була щаслива. Вона готувалася до подорожі й уявляла нове життя далеко від Йонвіля. Проте Родольф не мав наміру жертвувати заради неї власним спокоєм. Напередодні запланованої втечі він написав прощального листа і надіслав його в кошику з абрикосами.

Прочитавши листа, Емма була розчавлена. Вона навіть опинилася на межі фатального вчинку, але її покликав Шарль. Того самого вечора Емма побачила, як Родольф проїжджає через Йонвіль, і знепритомніла.

Вона тяжко захворіла. Сорок три дні Шарль майже не відходив від дружини, залишивши практику. Після хвороби Емма намагалася знайти розраду в релігії. Вона молилася, займалася добродійністю, допомагала бідним, забрала Бертю від годувальниці та хотіла сама навчати її. Проте й релігійне захоплення не принесло їй внутрішнього спокою.

Навесні аптекарь Оме порадив Шарлю повезти дружину до Руана на оперу. Шарль сподівався, що розвага допоможе їй остаточно одужати.

У театрі музика й романтичний сюжет знову пробудили в Еммі давні мрії. Під час антракту Шарль випадково зустрів Леона, який тепер працював у Руані.

Трилітня розлука змінила обох. Емма згадала їхнє колишнє невисловлене кохання, а Леон знову відчув сильний потяг до неї. Шарль мусив повернутися до Йонвіля, але

запропонував дружині залишитися в Руані ще на один день.

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

Наступного дня Леон прийшов до Емми. Під час довгої розмови вони згадували минуле і говорили про свої страждання. Леон запевняв, що кохав її від першої зустрічі. Емма намагалася переконувати його й себе, що їм слід залишитися лише друзями, але водночас насолоджувалася його залицаннями.

Вона погодилася зустрітися наступного ранку в соборі, а після його відходу написала листа, у якому відмовлялася від побачення. Не знаючи Леонової адреси, Емма вирішила передати лист особисто.

У соборі вона довго молилася, сподіваючись знайти силу відмовитися від нового кохання. Однак Леон найняв екіпаж. Вони сіли до карети з опущеними шторами, яка протягом кількох годин безцільно їздила вулицями Руана.

Повернувшись до Йонвіля, Емма дізналася про смерть свекра. Скориставшись необхідністю владнати спадкові справи, вона швидко знайшла привід знову приїхати до Руана й зустрітися з Леоном. Вони провели разом три дні, які стали їхнім своєрідним медовим місяцем.

Згодом Емма домоглася від Шарля дозволу щотижня їздити до Руана нібито на уроки музики. Насправді вона зустрічалася з Леоном. Відтепер усе її життя трималося на брехні: вигадані заняття, таємні листи, приховані побачення.

Паралельно дедалі небезпечнішими ставали її фінансові справи. Торговець Лере давно постачав Еммі одяг, подарунки й предмети розкоші в борг. Він давав відстрочки, переписував векселі й поступово заплутував її в зобов'язаннях. Маючи загальну довіреність від чоловіка, Емма навіть продала без його відома частину родинного майна.

Якось вона не повернулася з Руана вчасно. Стривожений Шарль серед ночі поїхав її шукати. Емма з'явилася лише наступного дня й заявила, що була хвора, а чоловікові не слід так непокоїтися через кожне її запізнення. Відтоді вона фактично домоглася права безперешкодно їздити куди заманеться.

Однак роман із Леоном поступово втрачав свою чарівність. Емма, яка чекала від кожної зустрічі надзвичайного щастя, знову відчувала розчарування. Леона ж починали лякати її вимоги й поведінка. Те, що колись здавалося йому прекрасним і загадковим, тепер обтяжувало.

Емма згадувала всі етапи свого життя — монастирські мрії, заміжжя, бал із віконтом, Родольфа, театр, Леона — і дедалі гостріше відчувала, що жодна здійснена мрія не дала їй того абсолютного щастя, на яке вона сподівалася.

Тим часом борги зростали. Лере почав вимагати гроші, а кредитори погрожували описом майна. Емма продавала старі речі, але продовжувала витрачати великі суми під час зустрічей із Леоном. Одного разу вона навіть віддала йому весільні срібні ложечки, щоб той заклав їх у ломбарді.

Леон усе більше бажав припинити стосунки. До того ж його мати отримала анонімного листа про зв'язок сина із заміжньою жінкою, а начальник Леона змусив його пообіцяти, що він припинить ці зустрічі.

Емма теж уже не знаходила в їхньому романі колишнього захвату, проте відчайдушно трималася за нього. На масницю вона залишилася в Руані, пішла з компанією знайомих Леона на маскарад і танцювала всю ніч. Уранці, опинившись у дешевому портовому ресторанчику, вона раптом згадала про Бертю й поспішила додому.

В Йонвілі на Емму чекала катастрофа. За рішенням суду протягом двадцяти чотирьох годин необхідно було сплатити вісім тисяч франків. Лере відмовився допомагати, а судовий пристав почав опис майна. Еммі ще деякий час вдавалося приховувати все від Шарля.

Вона поїхала до Руана й намагалася позичити гроші в банкірів та знайомих, але всюди отримувала відмову. Емма звернулася до Леона й навіть натякнула, що він може взяти необхідну суму в конторі, де працює. Леон злякався, що вона фактично підштовхує його до злочину, і залишив її.

Повернувшись до Йонвіля, Емма побачила оголошення про майбутній розпродаж майна Боварі. Вона звернулася до нотаріуса Гійомена. Той погоджувався допомогти лише в обмін на близькість. Емма обурено відмовила, заявивши, що вона нещасна, але не продажна.

Відчай змушував її шукати порятунку будь-де. Вона спробувала звернутися до акцизника Біне, але й ця спроба нічого не дала. На якусь мить Емма подумала, що могла б розповісти все Шарлеві й він, можливо, навіть простив би її. Однак сама думка про його моральну перевагу була для неї нестерпною.

Тоді вона згадала Родольфа й поспішила до його маєтку Ла Юшетт. Колишній коханець був здивований її появою. Він запевняв, що колись любив Емму, але, почувши прохання про гроші, відповів, що не має потрібної суми.

Після цієї останньої відмови Емма остаточно втратила надію. Вона повернулася до Йонвіля й пішла в аптеку Оме. Попросивши Жюстена відчинити приміщення, де зберігалися сильнодіючі препарати, Емма дісталася до миш'яку й отруїлася.

Додому вона повернулася несподівано спокійною. Коли Шарль почав вимагати пояснень щодо описаного майна, Емма написала листа й наказала чоловікові прочитати його наступного дня.

Незабаром їй стало зле. Шарль зрозумів, що дружина отруїлася, і покликав лікарів. Прибіг також аптекар Оме. Врятувати Емму вже було неможливо. Після тяжких страждань вона померла.

Оме вигадав для мешканців Йонвіля історію, ніби пані Боварі випадково переплутала миш'як із цукром під час приготування крему.

Після похорону на Шарля обрушилися борги, про які він майже нічого не знав. Кредитори один за одним вимагали гроші. Він не хотів продавати речі Емми, бо все, що належало їй, стало для нього дорогоцінною пам'яттю. Через це Шарль посварився

навіть із матір'ю.

Одного разу він знайшов прощального листа Родольфа, але спочатку не зрозумів усієї правди. Йому навіть здавалося природним, що інші чоловіки могли закохуватися в таку прекрасну жінку. Шарль почав переймати її смаки, одягатися так, як подобалося б їй, і ніби продовжував жити для померлої дружини.

Берта залишалася з батьком. Родина дедалі більше біднішала, колишні знайомі віддалялися, а борги не припинялися.

Зрештою Шарль наважився відкрити потайну шухляду Емминого бюро й знайшов листи Леона. Тепер він зрозумів правду про зради дружини. Це остаточно зламало його. Шарль перестав працювати, майже не виходив із дому й жив лише спогадами про Емму.

Одного дня, вирушивши продати коня — фактично останній засіб до існування, — Шарль випадково зустрів Родольфа. Вони зайшли до шинку. Шарль сказав колишньому коханцеві своєї дружини, що не тримає на нього зла й у всьому винить долю.

Наступного дня Берта знайшла батька мертвим в альтанці. Шарль сидів на лавці, стискаючи в руці пасмо Емминого чорного волосся.

Після розпродажу майна від родини залишилося лише кілька франків. Берту відправили до бабусі, але та невдовзі померла, а діда Руо розбив параліч. Дівчинку забрала бідна тітка, яка не мала змоги її утримувати.

Так донька Шарля й Емми Боварі, навколо якої колись будувалися мрії про красиве й забезпечене майбутнє, змушена була піти працювати на прядильну фабрику.